

„Matt McCullough examinează insistent, profund și tulburător ideea de moarte, reamintindu-ne ce identitate și destin avem în absența lui Isus Hristos. Moartea aruncă o umbră peste viața noastră, arătându-ne, după cum scoate McCullough în evidență, că nu suntem buricul universului. Cei ce duc o viață corectă și cei ce trăiesc veșnic se gândesc deseori la moarte, dar, în același timp trăiesc cu speranță, de vreme ce Isus este Învierea și Viața. Această carte ne aduce aminte de ce murim și ne învață cum să trăim.”

THOMAS R. SCHREINER, profesor de Interpretarea Noului Testament la The Southern Baptist Theological Seminary

„Este o carte genială. McCullough face o pledoarie adecvată ideii «să conștientizăm moartea», și nu este adeptul gândirii «să ne împăcăm cu ea», demonstrând cât se poate de clar că, pentru a ne aminti cum se cuvine cine este Hristos, trebuie să ne amintim cum se cuvine că există moartea. Această carte reflectă adevărurile Scripturii, revărsând lumina lui Hristos peste viața noastră trecătoare și temătoare.”

MATTHEW LEVERING, autor și șeful catedrei de Teologie din cadrul Seminarului Mundelein

„Este o carte de un real folos. Demonstrând un talent de predicator în exprimare și în felul în care își alege ilustrațiile prezentate, grija unui pastor pentru oameni și cele mai mari temeri ale lor și înțelegerea unui teolog cu privire la imaginea de ansamblu a Bibliei și a esenței Evangheliei, Matthew McCullough scrie pentru a ne ajuta să ne depășim frica de moarte și să ne legăm și mai tare de Domnul Isus Hristos. Eforturile noastre de a gândi profund și meditativ la bogățiile surprinzătoare pe care le vom descoperi pe aceste pagini vor fi răsplătite.”

DAVID GIBSON, autor și pastor al Bisericii *Trinity*, Aberdeen

„Putem sta în fața morții cu speranță? După părerea lui Matt McCullough, da. *Nu uita că ești muritor* ne reorientează corect atenția înspre efemeritatea acestei lumi și scurttimea vieții noastre, susținând paradoxul că suferința este necesară pentru a avea

crediță. Documentată bogat din Scriptură și din multe alte surse, această carte ne stârnește dorul față de lumea care va să vină. O voi recomanda cu mult drag.”

JEN POLLOCK MICHEL, autoare

„Prin lentilele Scripturii, McCullough privește moartea drept în ochi și ne aduce aminte că nu avem de ce să ne temem. Pentru creștini, aceasta și-a pierdut pe veci boldul. *Nu uita că ești muritor* este o conversație binevenită într-o cultură care nu știe cum să se raporteze la faptul că suntem muritori.”

ANDREW PETERSON, cântăreț/compozitor; autor, fondatorul comunității artistice The Rabbit Room

MATTHEW McCULLOUGH

Nu uita că
ești muritor

Calea surprinzătoare
spre o speranță
nepieritoare

Traducere de Narcisa Țiulete

 CASACĂRȚII
Oradea, 2026

Copyright © 2018 by Matthew McCullough

Ediția originală a cărții a fost publicată sub titlul Joseph: *Remember Death: The Surprising Path to Living Hope*, de Crossway, o editură sub egida Good News Publishers, Wheaton, Illinois 60187, U.S.A.

Această ediție a fost publicată cu permisiunea Crossway.

Toate drepturile rezervate.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

Nu uita că ești muritor : calea surprinzătoare spre o speranță nepieritoare, de

Matthew McCullough

Copyright © 2026 Casa Cărții

OP 2, CP 30,

410670, Oradea

Tel.: 0359 800 333; 0728 874 975

E-mail: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MCCULLOUGH, MATTHEW

Nu uita că ești muritor : calea surprinzătoare spre o speranță nepieritoare / Matthew McCullough ; trad. de

Narcisa Țiulete. - Oradea : Casa Cărții, 2026

Index

ISBN 978-606-732-328-3

I. Țiulete, Narcisa (trad.)

2

Traducerea: Narcisa Țiulete

Editarea: Lavinia Filipaș

Tehnoredactarea: Vasile Gabrian

Corectura: Mirela Ștefan

Coperta: Roxana Bochiș

Tipar executat de

**BOOK
EXPERT**

Powered by METROPOLIS

www.book-expert.ro

Pentru fiii mei:
Walter, Sam și Benjamin

*Să se scrie lucrul acesta pentru neamul de oameni care va veni,
și poporul care se va naște să laude pe Domnul!
Căci El privește din înălțimea sfințeniei Lui;
Domnul privește din ceruri pe pământ,
ca să audă gemetele prinșilor de război
și să izbăvească pe cei ce sunt pe moarte;
pentru ca ei să vestească în Sion numele Domnului,
și laudele Lui, în Ierusalim,
când se vor strânge toate popoarele
și toate împărățiile ca să-I slujească Domnului.*

Psalmul 102:18–22

Cuprins

Cuvânt-înainte	9
Mulțumiri	13
Introducere	15
1. Unde îți este boldul?	29
2. Problema identității și promisiunea unirii cu Hristos. . .	57
3. Problema zădărnicii și promisiunea unui scop	87
4. Problema pierderilor și promisiunea vieții veșnice	119
5. Problemele vieții și promisiunea gloriei	151
6. Suferință cu speranță.	175
Bibliografie	187
Index biblic	193

Cuvânt-înainte

Acum mulți ani mergeam cu mașina prin ținuturile rurale din Vestul statului Tennessee, în drum spre o cabană din Pickwick Dam, în nordul statului Mississippi, unde urma să stau câteva zile și să scriu. Aveam multe pe cap. Mă așteptau decizii mari – care aveau să îmi schimbe radical viața. Problema care mă frământa atunci nu era viitorul, ci chiar drumul pe care mă aflam în acel moment. Mă rătăcisem. Fiecare viraj părea să mă afunde și mai rău în pădure și să mă îndepărteze de orice reper cunoscut. Se întâmpla înainte de apariția tehnologiei de poziționare globală (GPS), și chiar dacă mi s-ar fi întâmplat în prezent, nu m-ar fi ajutat prea mult, fiindcă telefonul meu nu avea semnal. Am virat pe prima alee de care am dat, încercând să găsesc semnal pentru telefon, ca să pot suna pe cineva care mi-ar fi putut da niște indicații. Într-o clipă mi-am dat seama că eram în cimitirul unei biserici și că telefonul meu era mort de-a binelea, ca toți răposații de acolo.

Uneori, deși nu suficient de des, simt un imbold puternic să mă opresc din tot ce fac și să mă rog. Alteori, mult prea des, nu bag în seamă acel îndemn și ajung la concluzia că sunt prea ocupat ca să mă opresc. De data asta, nu am mai avut ce face, a trebuit să mă opresc. Nu știam încotro să o iau. M-am oprit și m-am plimbat prin cimitir și prin curtea bisericii, rugându-mă ca Dumnezeu să îmi dea înțelepciune și discernământ cu privire la decizia importantă pe care trebuia să o iau. Ajungând în fața micuței biserici baptiste de acolo, încă rugându-mă, privirea mi-a căzut alene pe cărămida roșie din fața mea. M-am oprit și am citit ce scria pe

temelie, o gravură care data din anii dinaintea nașterii mele. Era trecută data, iar sub ea scria: „Herman Russell Moore, pastor”. M-am oprit din rugăciune, surprins. Herman Russell Moore era numele bunicului meu patern, care murise când eu aveam cinci ani. Iar bunicul meu a fost pastor și a slujit în multe biserici din Mississippi și Tennessee. Când telefonul meu a găsit în sfârșit semnal, primul apel telefonic pe care l-am dat nu a fost la birou, ci la bunica mea. I-am spus numele bisericii și am întrebat-o dacă a auzit vreodată de ea. „Bineînțeles, mi-a răspuns ea. Bunicul tău a fost pastor acolo.”

Am rămas fără grai, repetându-mi întruna în cap: „Care erau șansele?” Dar nu am vrut să irolesc semnul sau ce anume folosise Dumnezeu, în providența Sa, pentru a mă îndruma în acel loc. Așa că am continuat să mă rog și să mă plimb printre morminte. Mă întrebam cine erau oamenii îngropați în pământul de sub picioarele mele. Câți îl auziseră pe bunicul predicând Evanghelia? Câți Îl găsiseră pe Isus în biserica din spatele meu? Câți se rugaseră împreună cu bunicul meu să Îl primească pe Hristos sau la înmormântarea unei persoane dragi, sau poate chiar, ca mine în acel moment, în fața unei decizii importante din viață? Acum erau cu toții plecați din lumea asta.

Apoi m-am gândit care dintre cei îngropați în pământul de sub mine fuseseră un spin în coasta bunicului meu. Câți îi criticaseră predicile sau îl întrebaseră dacă făcuse suficiente vizite celor bolnavi? Poate că unii, așa cum se întâmplă mult prea des în unele biserici, începuseră o campanie anonimă de strângere de semnături împotriva construirii aceluia sanctuar. Și ei pieriseră.

În acel moment, mi-am dat seama că, poate, așa cum spunea Tolkien: „Nu toți cei care rătăcesc sunt pierduți.” Poate că mă aflam acolo numai din acest motiv, pentru a mă gândi că orice îi umpluse inima de bucurie bunicului meu, în timpul lui pe acest pământ, și că orice îl îngrijorase și îl ținuse treaz noaptea era, în mare parte, îngropat în pământul de dedesubt. Clădirea în care Evanghelia, speram eu, încă se predica era în picioare. Dar nici

măcar ea nu avea să stea în picioare la nesfârșit, ci, într-o zi, avea să fie măturată de timp, înlocuită de – cine știe?! – vreun lanț de restaurante sau o sală de meditații budiste. Toate acestea, la rândul lor, urmând să fie absorbite de trilioanele de ani cosmici care se întind înaintea noastră.

Decizia care mă preocupa mi se părea atât de importantă în acel moment. Mi se părea că are o importanță existențială. Cu toate acestea, stând în cimitir, mi-am adus aminte că voi muri. Și eu, la fel ca biserica aceasta și ca strămoșii mei care o slujiseră, voi trece ca un abur (Iacov 4:14), ca un fir de iarbă uitat (Psalmul 103:15–16). Decizia mi s-a părut, pe de o parte, și mai importantă. La urma urmei, lucrarea de aici a bunicului meu făcea parte dintr-un lanț de decizii, fără de care eu nici măcar n-aș fi existat ca să contemplan acest loc. Pe de altă parte, decizia mi s-a părut mai puțin importantă. M-a făcut să-mi amintesc, deși eram tânăr pe atunci și în plină carieră profesională, că sunt doar o ființă trecătoare, care într-o zi va fi uitată, cu tot cu planurile, temerile și îngrijorările mele mari. În acel moment, gândul că nu sunt decât un biet muritor nu m-a lăsat cu un sentiment al zădărniceii vieții sau cu groază în suflet. Gândul – culmea! – m-a eliberat, m-a dezrobotit, chiar și pentru o clipă, și m-a ajutat să reflectez la ceea ce contează cu adevărat: să Îi dau mulțumiri lui Dumnezeu pentru că mi-a oferit o Evanghelie în care să cred și oameni pe care să îi iubesc.

Asta mă rog să facă această carte pentru tine. Mă rog ca, după ce vei fi parcurs o carte despre efemeritate, să ai o senzație de claritate cu privire la ce contează cu adevărat – să știi sigur *cine* contează cu adevărat. Mă rog ca această carte, pe măsură ce te va îmboldi să te gândești la apropierea propriului tău sfârșit, să te și umple de bucurie, recunoștință și să-ți stârnească dorul de a face parte din acel mare nor de martori din ceruri. Mă rog ca această carte să îți fie de folos, dar, mai ales, ca ea să fie, de fapt, doar o pierdere de timp pentru tine. Mă rog ca nici eu și nici tu să nu cunoaștem moartea, ci, în schimb, să facem parte din generația care va vedea cerurile de la răsărit explodând de gloria Regelui lui

Israel, Domnul Isus Hristos, care Se va întoarce. Dar, chiar și de va fi așa, lecțiile din această carte vor merita timpul tău, pentru că te vor împiedica să te crezi un trimis special, un diavol, un Cezar sau un Iuda. Viața merită trăită tocmai pentru că nu este a ta. Viața ta – cel puțin în acest cadru moral – are un început și un sfârșit. Dar viața ta – cea adevărată – este ascunsă cu Hristos (Coloseni 3:3). Acest adevăr îți dă, așadar, libertatea de a-ți pierde viața slujindu-i pe alții, în ascultare de Dumnezeu, pentru ca în definitiv să ți-o salvezi.

Aș vrea să pot spune că vizita mea întâmplătoare în cimitirul acelei biserici mi-a schimbat permanent trăirea. Aș vrea să pot spune că nu mă mai lupt cu iluzia nemuririi sau cu grija pentru ziua de mâine. Dar nu pot mărturisi asemenea lucruri. Ceea ce pot spune totuși este că uneori Dumnezeu ne lasă să ne rătăcim puțin, ca să ne putem uita în jur și să ne dăm seama că nu suntem ca pasărea phoenix care se ridică din propria-i cenușă, ci suntem oi care ascultă de vocea păstorului, chiar și când trecem prin valea umbrei morții. Poate că vei avea și tu un astfel de moment de claritate când te vei lăsa absorbit de adevărurile din această carte. În acest caz, s-ar putea să îți dai seama că nu ești atât de rătăcit pe cât ai crezut, ci că ești, în schimb, călăuzit prin „cimitirul” vieții tale căzute înspre adevărata Casă.

Russell Moore

Mulțumiri

Vreau să mă adresez în primul rând enoriașilor mei din Biserica *Trinity*. Nu există loc mai potrivit pentru a începe. Tot ce este folositor în această carte izvorăște din viața petrecută alături de voi. Vă mulțumesc, prieteni, pentru că v-ați deschis sufletul în fața mea. Pentru că ați conlucrat cu mine, pentru a putea vedea relevanța lui Isus în situațiile prin care treceți. Pentru că ați fost atât de răbdători cu mine în parcursul meu de a mă deprinde cum să vă dau învățătură din Biblie. Și pentru că ați îndurat, fără îndoială, mai mult decât erați datori, atâtea predici despre moarte și înviere.

Datorez mulțumiri speciale prezbiterilor și echipei care au dus povara conducerii alături de mine și mi-au oferit timpul necesar pentru a lucra la această carte: Matt Givens, Lane Hamilton, Will Harvey, Bill Heerman, Dave Hunt, Seth Jones, Laura Magness, Shaka Mitchell, Justin Myers, Drew Raines și Jason Tan. Vă mulțumesc pentru că mi-ați oferit bucuria de a sluji în biserica noastră alături de voi.

Collin Hansen este cel care a făcut posibil ca această carte să vadă lumina tiparului. Din nu știu ce motiv, a fost interesat de ea când eu abia îmi conturasem o idee. De atunci, m-a călăuzit pas cu pas pe cărări complet necunoscute. Îți mulțumesc, frate, pentru înțelepciunea, bunăvoința și prietenia ta. Și pentru că m-ai prezentat lui Justin Taylor și minunatei echipe de la Crossway. Este o onoare să lucrez cu o editură ale cărei cărți au fost o mare binecuvântare pentru mine de-a lungul anilor.

Am scris cea mai mare parte din prima ciornă a acestei cărți într-o perioadă de sabbat alături de familie, la Tyndale House din

Cambridge. Acest loc este parcă din altă lume, în sensul bun. Le mulțumesc lui Peter Williams, echipei și prietenilor care au făcut ca timpul meu acolo să fie atât de roditor și plăcut.

Nu am fi putut face vizita la Cambridge fără bunăvoința lui Bobby și Kristin Jamieson, care ne-au găzduit în casa lor, cât am stat acolo. Ca și când nu ar fi fost suficient, Bobby a fost primul care a citit întâia ciornă a cărții, iar sugestiile lui minuțioase au însemnat enorm.

Pe lângă Collin și Bobby, mulți alți prieteni mi-au oferit sfaturi la timpul potrivit, cu privire la manuscris. Le sunt foarte recunoscător lui Drew D'Agostino, Jonathan Leeman, Drew Raines (din nou), Amy Tan și Adrian Taylor. Toți ați șlefuit produsul final și, de mai multe ori, m-ați salvat de propria mea persoană. Tatăl meu, Mark, mi-a oferit observații valoroase în primele etape ale cărții. Dar, mai ales, el este cea dintâi persoană care mi-a modelat perspectiva, care reprezintă esența acestei cărți. Îți mulțumesc, tată, pentru că m-ai învățat să iubesc lucrurile bune pe care le oferă viața, să recunosc că toate sunt trecătoare și să pun pe primul loc ce durează. Nu există un alt fiu pe acest pământ care să fi avut „un deschizător de drumuri mai credincios ca tine în sălbăticia vieții.”

Le sunt recunoscător cel mai mult soției și copiilor mei. Lindsey, sunt uimit încă de când eram copii că Dumnezeu mi-a dat o asemenea prietenă. Nu am cuvinte. Îți mulțumesc pentru că îți împarți cu mine zilele de sub soare. Și pentru că faci mai mult decât oricine pentru a mă pregăti pentru ziua fără de sfârșit care va veni. Te iubesc.

Walter, Sam și Benjamin, ați adus o bucurie de neînchipuit în viața noastră. Văzând cum creșteți sub ochii mei, am simțit mai mult ca oricând cum mi se frânge inima din cauză că timpul este atât de trecător și m-ați făcut să tânjesc după clipa când toate lucrurile vor fi noi pentru totdeauna. Am scris cartea asta cu gândul la voi, dragilor. V-o dedic vouă, alături de rugăciunea pe care o voi înălța pentru voi cât voi avea suflare: să vă țineți tari de singura mângâiere pe care o avem în viață și în moarte: Hristos în voi, speranța slavei!

Introducere

Nu știi pe nimeni care să fi supraviețuit unei situații soră cu moartea mai bine decât Louis Zamperini, pilot în Al Doilea Război Mondial. După ce s-a înrolat voluntar în Forțele Aeriene, Zamperini a supraviețuit lunilor de instrucție de zbor, când mii de alți recruți nu au reușit. A supraviețuit unor misiuni de bombardare intensă. Într-una dintre acestea, fuzelajul avionului său B-24 a încasat aproape 600 de gloanțe. În urma unei defecțiuni tehnice, avionul lui a plonjat în Oceanul Pacific, dar el a supraviețuit impactului. Și abia atunci a început cu adevărat povestea vieții lui de supraviețuitor.

A stat săptămâni la rând pe o mică plută gonflabilă, în arșița soarelui și lovit de furtuni puternice. Neavând apă potabilă, a supraviețuit doar cu ce a putut să strângă din apa de la ploaie. Nu a avut ce să mănânce decât peștii și păsările pe care le-a prins cu mâna lui și pe care le-a mâncat crude. S-a luptat cu bancurile de rechini care i-au urmărit neobosiți pluta și care au încercat de multe ori să îl tragă în apă. S-a ferit de gloanțele unui avion japonez despre care a crezut inițial că venise să îl salveze.

Zamperini a stat 47 de zile pe plută, mai mult decât oricare alt supraviețuitor aflat vreodată în derivă pe mare. Apoi, când în cele din urmă a ajuns din nou pe pământ, a fost capturat pe loc. Și-a petrecut următorii doi ani ca prizonier de război, mutat dintr-un lagăr oribil în altul, supus suferinței nemiloase a muncii forțate, înfometării, bolii și torturilor nemiloase. Când, în cele din urmă, lagărul său a fost eliberat, Zamperini era numai piele și os, iar

viața lui atârna de un fir de ață. Cei mai mulți dintre tovarășii săi de lagăr americani muriseră.

Dar el, cumva, a supraviețuit.

Nu este greu să ne dăm seama de ce biografia lui Zamperini, *De neînvinși*¹, s-a vândut în milioane de exemplare. Este o poveste captivantă, scrisă foarte bine. Și, într-un fel, are sens de ce subtitlul cărții se numește „O poveste despre supraviețuire”. Așa este. Sau, mai bine zis, așa a fost.

La aproape 70 de ani de când s-a întors din război, Zamperini a înfruntat ceea ce familia lui a numit cea mai dificilă situație din viața sa – o luptă de 42 de zile cu pneumonia. După spusele celor ce au stat la căpătâiul lui: „Curajul lui neînvinș și spiritul luptător au fost mai evidente ca oricând.” Dar la 97 de ani, trupul lui nu mai era decât un ecou îndepărtat al celui ce concurase cândva la Jocurile Olimpice din 1936. Istovit de trecerea timpului, bărbatul care a înfruntat foamea, rechini nemiloși, fatala dizenterie și gardienii sadici ai lagărelor a intrat, în cele din urmă, într-o luptă căreia nu i-a mai putut supraviețui. Pe 2 iulie 2014, Louis Zamperini s-a stins din această viață.²

Despre povestea vieții lui Louis Zamperini relatată de Laura Hillenbrand se poate afirma că este o poveste a supraviețuirii, deoarece cartea a fost scrisă în anul 2008. Într-un fel, să numim povestea lui Zamperini sau a oricui altcuiva drept o poveste a supraviețuirii este ca și când am numi căderea cuiva de la etajul 30 al unei clădiri ca o poveste a unei supraviețuiri, fiindcă ea se încheie înainte ca eroul ei să cadă la pământ.

Poate că argumentul meu sună ca un clișeu, dar sper că măcar este clar: poate că nu vei muri în urma căderii, dar vei muri de ceva. Nimeni nu pleacă viu din viața asta. În principiu, nu există povești despre supraviețuitori.

¹ Laura Hillenbrand, *De neînvinși*, Corint, București, 2015.

² Pentru detalii, vezi necrologul publicat de Aleksandra Gjorgievska, „Olympian and World War II Hero Louis Zamperini Dies at 97,” *Time*, 3 iulie 2014, <http://time.com/2953878/louis-zamperini-obituary/>.

Cu toate acestea, mă întreb: când te-ai gândit ultima oară că vei muri? Când ai avut ultima oară o discuție cu cineva despre moarte? Ai văzut vreodată pe cineva murind? A murit vreodată cineva în casa ta? Când ai intrat ultima oară într-un cimitir sau când ai participat la o înmormântare? Ai citit vreo carte, ai văzut vreun film sau ai ascultat vreo predică în care se vorbește despre moarte? Nu vorbesc despre o moarte violentă, în urma unui accident sau a unei boli grave. Vorbesc despre moarte ca experiență umană elementară – cum este nașterea, hrănirea sau somnul.

Moartea este o experiență umană fundamentală, care pune pe același plan toți oamenii din orice timp sau loc, de orice rasă sau clasă. Dar în vremea noastră și în societatea contemporană, nu ne gândim foarte des la moarte, dacă ne gândim vreodată. În capitolul 1, voi vorbi despre motivele pentru care ne ferim de asta – atât despre cum reușim să evităm subiectul, cât și despre de ce îl evităm. Dar, pe scurt, realizările remarcabile ale medicinei moderne au extins foarte mult media speranței de viață a unei persoane din Vest. Avem parte de metode mai bune de prevenire a bolilor, de tratamente farmaceutice și de servicii de urgență mai bune. Este o binecuvântare extraordinară, fără doar și poate. Dar are un efect secundar major: mulți ne permitem să ne trăim viața ca și când moartea nu ne privește pe noi.

Moartea este însă la fel de inevitabilă ca întotdeauna, dar mulți nu trebuie să o vedem sau să ne gândim la ea ca la o prezență zilnică în viața noastră. Atunci când moare cineva, de cele mai multe ori se întâmplă într-o unitate medicală, departe de locuința noastră, un proces igienic, organizat cu grijă, ba chiar industrializat, care apare atunci când specialiștii decid să pună capăt actului îngrijirii. Moartea este inevitabilă, dar a devenit ceva bizar.

Moartea a devenit, cumva, un tabu, despre care nu este politicos să discuți. Spunem despre astfel de discuții că sunt „morbide”. Este un termen peiorativ, care descrie cuvinte sau idei neobișnuit de sumbre – distorsionări ale adevărului așa cum vrem să îl vedem. Să aduci vorba despre moarte este de cele mai multe ori

ceva ciudat, în cel mai bun caz, sau ceva cu adevărat rușinos, în cel mai rău caz.

Dar oricât de mult am încerca să evităm subiectul, toți simțim umbra morții în fiecare zi. Își face simțită prezența în nesigurantele pe care le avem cu privire la cine suntem și de ce contăm. Se vede în nemulțumirea pe care o avem cu privire la lucrurile despre care credem că ar trebui să ne facă fericiți. Și apare în durerea pe care o simțim când pierdem un lucru bun, care nu durează suficient de mult. Nu putem scăpa de moarte și de urmările sale. Nu ar trebui să evităm nici discuțiile despre ea.

Detășarea noastră de moarte ne îndepărtează de perspectiva Bibliei. De-a lungul paginilor acesteia, fie ele despre legi, istorie, poezie, profeție, evanghelii sau epistole, moartea este o idee fixă, mai des întâlnită decât în zilele noastre. Pentru autorii biblici, conștientizarea existenței morții și implicațiile ei asupra vieții sunt esențiale pentru un trai înțelept.

Gândește-te, de exemplu, la rugăciunea din Psalmul 90: „Învață-ne să ne numărăm bine zilele, ca să căpătăm o inimă înțeleaptă!” (v. 12). Este un mod eufemistic de a spune „ajută-ne să recunoaștem că vom muri.” Rugăciunea vine ca un fel de balama între cele două părți ale psalmului. Prima parte se preocupă de limitările umane comparativ cu măreția lui Dumnezeu. Pentru Dumnezeu, timpul nu înseamnă nimic: „din veșnicie în veșnicie, Tu ești Dumnezeu!” (90:2). „Căci înaintea Ta, o mie de ani sunt ca ziua de ieri, care a trecut, și ca o strajă din noapte” (90:4). Dar pentru noi, oamenii, supuși păcatului și judecării, timpul distruge tot. Viața noastră este „ca un vis”. Viața noastră este ca iarba: „dimineața sunt ca iarba care încolțește iarăși: înflorește dimineața și crește, iar seara este tăiată și se usucă” (90:5–6). În cel mai bun caz: „Anii vieții noastre se ridică la șaptezeci de ani, iar, pentru cei mai tari, la optzeci de ani; și lucrul cu care se mândrește omul în timpul lor nu este decât trudă și durere, căci trece iute, și noi zburăm” (90:10). Rugăciunea psalmistului cu privire la amintirea condiției de muritor este o rugăciune pentru o viață umilă,

o perspectivă care înțelege limitele pe care le avem și diferența insurmontabilă dintre Dumnezeu și noi.

Dar această rugăciune introduce o altă temă în partea a doua a psalmului. Imediat după ce se roagă ca Dumnezeu să ne învețe să ne numărăm bine zilele, psalmistul se roagă ca Dumnezeu să ne bucure în toate zilele vieții noastre cu bogăția dragostei Sale: „Satură-ne în fiecare dimineață de bunătatea Ta, și toată viața noastră ne vom bucura și ne vom veseli” (Psalmul 90:14).

Cred că cele două rugăciuni merg mână în mână: învață-mă să trăiesc conștient că voi muri, astfel încât să pot trăi în bucuria dragostei Tale. Înainte să pot fi uimit de dragostea lui Dumnezeu – înainte să văd frumusețea dragostei Sale mai clar decât problemele vieții mele – trebuie să văd ce nevoie disperată am de ea și cât de total nevrednic sunt de ea. Când Dumnezeu ne învață să ne numărăm bine zilele, ne protejează de mândria autoamăgirii și ne ajută să trăim cu bucurie autentică și realistă.

Aceasta este o carte despre moarte, fiindcă înțelepciunea vine din onestitatea cu care privim lumea așa cum este ea. Vreau să mă ajut și pe mine și să îi ajut și pe cititorii acestei cărți „să ne numărăm bine zilele” – să ne aducem aminte de existența morții – ca un fel de disciplină spirituală. Vreau să arăt din Biblie puterea de iluminare pe care conștientizarea existenței morții o are în viața pe care o trăim acum.³

Nu scriu cu precădere pentru cei ce sunt în fața unei morți iminente sau celor ce suferă în urma pierderii unei persoane dragi, deși sper ca observațiile mele să îi încurajeze.⁴ Scriu pentru a-i

³ Voi folosi deseori termenul „conștientizarea existenței morții” [*death-awareness* în original, n.ed.] ca pe o descriere prescurtată a perspectivei pe care o susțin în această carte. Am văzut termenul, pentru prima dată în cartea lui Julian Barnes, *Nothing to Be Frightened Of*, Vintage, New York, 2008. [Cartea lui Julian Barnes a fost tradusă în limba română, *Nimicul de temut*, trad. din lb. engl. Mihai Moroiu, Nemira, București, 2009, iar termenul *death-awareness* a fost redat drept „conștiința morții”, n.ed.].

⁴ Există o ramură în creștină cunoscută ca *ars moriendi* – „arta de a muri”. În Biserica primară, învățătura despre cum să mori bine era la ordinea

convinge pe cei ce trăiesc ca și când ar fi nemuritori, deși nu sunt – pentru a-i ajuta să vadă perspectiva realistă pe care cei îndoliați sau care suferă de o boală terminală deja o au.⁵

Scriu pentru cei cărora moartea li se pare departe și ireală – ceva ce li se întâmplă altora – pentru a-i ajuta să vadă de ce este important să înfrunte moartea în prezent, în viața pe care o trăiesc chiar acum.

zilei, iar manualele de bune practici ne-au lăsat instrucțiuni care, secole de-a rândul, au modelat moartea celor credincioși. Pentru mai multe informații, vezi Philippe Aries, *Western Attitudes toward Death: From the Middle Ages to the Present*, trad. Patricia Ranum, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1974. Pentru o carte contemporană care oferă sfaturi despre cum să te pregătești bine pentru moarte, vezi Rob Moll, *Arta de a muri: Viața în lumina eternității*, Gramma, Arad, 2019. Pentru memorii personale despre cum să înfrunți moartea, creștin fiind, vezi Todd Billings, *Rejoicing in Lament: Wrestling with Incurable Cancer and Life in Christ*, Brazos, Grand Rapids, MI, 2015; Russ Ramsey, *Struck: One Christian's Reflections on Encountering Death*, InterVarsity, Downers Grove, IL, 2017. Pentru cărți recente și utile despre cum să jelești cu speranță, vezi Timothy Keller, *Dumnezeul văilor mele: Umblarea cu Dumnezeu prin suferință și durere*, Gramma, Arad, 2025; Christopher Ash, *Job: The Wisdom of the Cross*, Crossway, Wheaton, IL, 2014. Pentru cărți clasice din era modernă, vezi lucrările lui C.S. Lewis: *Problema durerii*, Humanitas, București, 2007; *De ce, Doamne? – O radiografie a suferinței*, Humanitas, București, 2024.

⁵ Cu alte cuvinte, această carte nu te învață cum să mori cu demnitate, deși meditația cu privire la înfruntarea cu credință a sfârșitului de viață este un aspect minunat al tradiției creștine. Nici nu este o carte despre cum să faci față suferinței pierderii unei persoane iubite, deși mă rog să le aducă o perspectivă practică celor ce își doresc speranță în suferință. Aceste două ramuri ale meditației – cum să mori cu credință și cum să suferi cu speranță – sunt importante pentru toți credincioșii. Ele abordează situații prin care vom trece cu toții. Astfel de cărți trebuie scrise. Doar că eu nu sunt persoana care va face asta.

Să îți mărturisesc ceva: Sunt pastor de puțini ani. Slujesc într-o biserică în care sunt, cu precădere, oameni tineri, care se pregătesc pentru viața care le stă înaintea. Am avut multe ocazii să vin în ajutorul prietenilor care trec prin suferință și să le amintesc de promisiunile Evangheliei. Dar nu am fost alături de nimeni care să-și fi trăit ultimele zile ale vieții. Nu am predicat la înmormântarea niciunui membru din biserica noastră. Mă aștept să vină și astfel de zile. Dar încă nu am experiența să scriu o carte bogată în sfaturi practice despre cum să înfrunți moartea, creștin fiind.

Acest scop plasează cartea mea în rândul venerabilelor meditațiilor creștine numite *memento mori*. O traducere aproximativă este redată în titlul acestei cărți: *Nu uita că ești muritor*. Felul acesta de a gândi are ca țintă recunoașterea existenței morții – să ne gândim ce înseamnă ea pentru noi și unde îi vedem efectele – pentru a trăi, între timp, o viață plină de adevăr, credință și bucurie.

Am fost uimit pentru prima dată de acest obicei al creștinilor când mi-am făcut doctoratul, studiind despre istoria bisericii, unde o vreme am învățat despre mișcarea puritanilor din Anglia și din America.⁶ Ar fi fost aproape imposibil să nu observi diferența. Tot ce îi reprezenta pe ei lipsește aproape cu desăvârșire din cultura vestică de acum și, din experiența mea, din creștinismul american.

Apoi, în primii mei ani ca pastor, predicând verset cu verset din cărțile Bibliei, am ajuns să recunosc, având o perspectivă nouă, cât de des vorbește Biblia despre moarte.

Știam despre faptul că Biblia scoate în evidență problema păcatului și judecata veșnică, însă ce m-a frapat a fost accentul pus pe moartea fizică – faptul că viața noastră în lumea aceasta se sfârșește. Problema morții are, fără doar și poate, legătură cu problema păcatului și a judecății, care sunt efecte ale răzvrătirii umane în această lume distrusă. Dar moartea este un aspect al condiției umane care merită să îi acordăm atenție, mai ales într-o cultură care îi neagă încreșterea.

Acestea fiind spuse, cartea de față nu este neapărat despre moarte. Este o carte despre Isus și, prin urmare, o carte despre speranță. Ca pastor al unor tineri promițători, am ajuns să văd

⁶ Există un exemplu bun cu privire la acest aspect în ghidul influent al lui Richard Baxter despre lucrarea pastorală, *Păstorul cu viața înnoită* (ed. a II-a), Perla Suferinței, Dărmănești, 2020. „O, domnilor, cu siguranță că dacă ați fi conversat cu vecina Moarte atât de des precum am făcut eu și dacă ați fi primit atât de des sentința ei în voi înșivă, ați avea o conștiință neliniștită, dacă nu o viață înnoită în ce privește sârguința și credințioșia în lucrarea pastorală” (p. 212).

cât de importantă este conștientizarea existenței morții în confruntarea unei probleme despre care eu cred că merge mână în mână cu evitarea morții. Când realitatea morții nu își are niciun loc în mintea mea, promisiunile lui Isus par deseori departe de viața mea. Aceste promisiuni par abstracte, dintr-o altă lume decât cea în care trăiesc eu, departe de problemele care mă preocupă pe mine.

Compară acest lucru cu ce spune Petru despre relevanța lui Isus în 1 Petru, capitolul 1. Petru spune că noi, creștinii, suntem cei pe care Dumnezeu „ne-a născut din nou prin învierea lui Isus Hristos din morți, la o nădejde vie” (1 Petru 1:3). Petru presupune că învierea lui Isus înseamnă o *nădejde vie* pentru cei ce au credință în El. Această speranță nu este departe sau din altă lume, ci relevantă în și pentru viața aceasta. Dar iată ce spune el despre obiectul speranței: „o moștenire nestrăcioasă și neîntinată, și care nu se poate veșteji, păstrată în ceruri pentru voi” (1:4).

Poate că faceți ochii mari citind astfel de cuvinte. Poate chiar vă înfurie. *Nestrăcioasă? Neîntinată? Care nu se poate veșteji?* Ce îmi pasă? Nu am nevoie de o moștenire care mă așteaptă în ceruri. Am nevoie de ajutor acum, în lumea asta. Poate că simți același lucru cu privire la multe dintre promisiunile lui Isus. La ce folos sângele vărsat al lui Hristos sau neprihănirea când te confrunți cu o piață a muncii nesigură sau când ți-e teamă că nu îți vei găsi niciodată un partener de viață? Cum să îmi pese de un trup nemuritor când mi-e rușine de cel pe care îl am acum? Și de ce vorbește Isus atât de mult despre viața veșnică? Nu am nevoie să ajung în țara gloriei. Am nevoie să știu cum să fac față problemelor de astăzi.

Dacă simți astfel cu privire la promisiunile lui Isus, cred că este din cauză că nu te gândești suficient de mult la moarte. Gândește-te cum încheie Petru capitolul lui extraordinar despre speranță. La sfârșitul primului capitol, revenind la expresii precum „născut din nou” și „nepieritor”, Petru citează din Isaia 40: